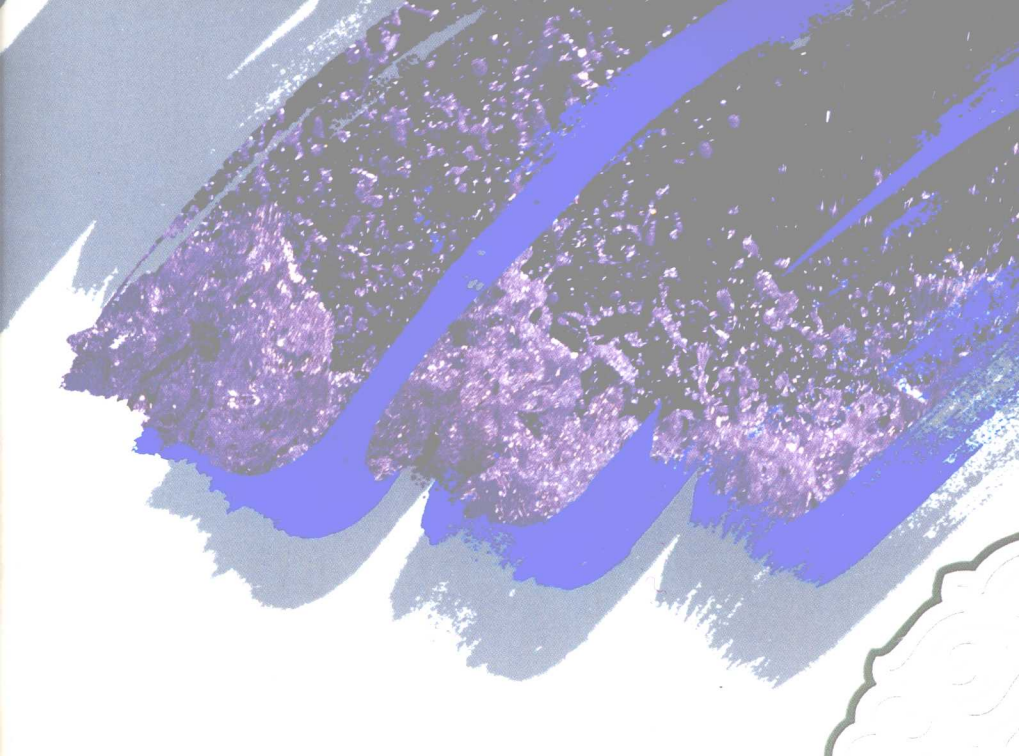

جۈرەك تولقنى

JURÊKTOLKENE

بىلەن خالىق باسپاسى

جۈرەك تولىقنى

باسپاغا داينداغان: داۋلەتقان ساعات ۇلى

بىلە خالىق باسپاسى

图书在版编目 (C I P) 数据

心的澎湃: 哈萨克文 / 达吾列提汗编. — 奎屯:
伊犁人民出版社, 2007.11
ISBN 978-7-5425-0950-5

I. 心… II. 哈… III. 诗歌—作品集—中国—当代
—哈萨克语(中国少数民族语言) IV.I227

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2007)第 173723 号

特约编辑: 古丽娜尔·胡安别克
责任编辑: 阿力哈·阿汗
责任校对: 阿力哈·阿汗
封面设计: 陈 文

心的澎湃 (哈文)

达吾列提汗 编

伊犁人民出版社出版发行
(奎屯市北京西路 28 号 邮政编码 833200)
新疆新华书店经销
乌鲁木齐大金马印务有限责任公司印刷
850×1168 毫米 32 开本 11 印张
2007 年 11 月第 1 版 2007 年 11 月第 1 次印刷
印数: 1—1500 册

ISBN 978-7-5425-0950-5

定价: 18 元

ۋىسنىس ەتىلگەن رەداكتور: گۈلنار قۇانبەك قىزى
جاۋاپتى رەداكتور: العا اقان ۇلى
جاۋاپتى كوررەكتور: العا اقان ۇلى
مۇقاباسىن جوبالاعان: چىن ۋىن

جۈرەك تولقىنى

بىلەن حالق باسپاسى باستىرىپ تاراتتى
(كۈيىنىك قالاسى بيجىڭ باتىس كۈشەسى 28-اۋلا)
پوچتا نومۇرى: 833200
شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەنىدە ساتىلدى
ئۇرۇمچى داچىڭما باسپا شەككى جاۋاپكەرشىلىك سەرىكتىگىدە باسلىدى
فورماتى: 850×1168 1/32 باسپا تابى: 11
2007-جىل 11-اي 1-باسپاسى 2007-جىل 11-اي 1-باسلىۋى
تىراجى: 1-1500

ISBN 978-7-5425-0950-5

باعاسى: 18.00 يۋان

گۈلنۇر نۇرغالي قىزى

تىنىستى ەل، بىرىستى كول

انا تابىعاتتى اردا ەمگەن ەل كولدى مەكەنگە
قونىستانىپ، نەسىبەسىن جەر انانىڭ جەمىستى
قوينان بولىسكەنى تاڭىرگە ايان.

بابا تاۋدىڭ باۋراينداى تۇڭكەلى ءوڭىر
«بۇرىلتوعاي» دەسە، باتىس وڭتۇستىڭى سالقىن
ساۋىرعا باۋىرىن توسەپ، سولتۇستىڭى ەسىل ەرتىسپەن،
شەبىسى ءور التايەن جەلىلەسىپ جاتقان جايقىن
ۇلىڭگىر كولى بويىنداى باعى زامانان شەجىرەسىن
قۇس قاناتىمەن قالدىرعان ۇلاعاتتى ەلدى ۇعىنا
كەتەسىز.

ءورى «سەكىلتاي، شاڭقانان...» ارقىراپ اققان
الىپ ارنا جەر ۇيىعى «جەتارالعا» جالعاسىپ، جىبەك
اعىنىڭ تۇما ءۇرى ۇلىڭگىر كولىنە ءيىدى-اي
كەلىپ!...

تارىختىڭ تاستا قالعان تەڭبىلى مەن كوسەم
كوكىرەك اتا جۇرتتىڭ دۋالى اۋزىندا جالعاسقان زەرى وسى
ولكەدە وتكەن «مارعابىلدىڭ قارا قاسقاسى» مەن
«بالجىڭگەردىڭ» ءدۇبىرلى تۇياعىن ەسكە تۇسىرەدى.
سايىن ساحارانىڭ ايالى الاقاننىدا ايدىك اقىندار، ويشىل
قايراتكەرلەر، ەلدىڭ ەگەي ەرلەرى، قاس باتىرلارى مەن
ۇستامى بولەك ۇستازدارى كۇللى ادام بالاسىنىڭ باقتىنا
بار تابىستارىن ۇسىنىپ ءوتتى. ءسالىقالى مەكەننىڭ

سۈبەلى جونىنداعى الەمگە ايگىلى بۇرىلتوعاي — تەگەنە قۇيرىقتى قويى، ات باس التىنى، جانعا شىپا «قالۋىن» اراسانى، ۇلىگگىردەي ىرىستى كولى بار كەنەن ولكە. كوركەن جاننىڭ كوزىن ەمەس ۇزىن تامساندىرىپ، قاتپارلى قارا تاۋلاردىڭ قىناسىنداي قۇدىرەتتى كىەگە باس ىدىرەدى.

«اكە كوركەن وق جونار، شەشە كوركەن تون پىشەر» دەگەندەيىن، وسىناۋ وىشىل ولكە حالقىنان ەل نامىسىن جالاۋ ەتكەن باتىر دا، بالۋان دا، دانا دا، پانا دا تۇعان-دى. شەشەن بولپ شەرتىلىپ، شەجىرە بولپ توگىلىپ جاتقان الپ تارىخ وزگەدەن وزگەشە بۈگەنايمەن دارا تاپقان دانالارىن ۇرپاق جۈرەگىنەن مىقتاپ ورىن الدىرعان. دالاسى دابىل، قۇرايى قوبىزعا ساكىن وسى وڭىردە: زۇلىمدىققا ءبىر ءسات مازا بەرمەگەن زۇقا باتىر، ايبارىنان ارىستان دا جاسقانعان الپ كۇشتىڭ يەسى احىمەتجان بالۋان، «ازۋى التى قارىس سارى ايعىر» اتانعان وسكەنباي زالىڭ، ازاتتىقتىڭ اراي تاڭىن اڭساعان ءابدىراسۇل باتىر؛ اقىلدىڭ كەنى، ادامدىقتىڭ جارشىسى، قارا قىلدى قاق جارعان، كەۋدەلەرى التىن ساندىق ۇز زامانىنىڭ جارىق جۇلدىزدارى؛ وتكىر ءتىلدى قاقش ءبي، ءبىر ءداۋىردىڭ «اقىلدى تەنتەگى» ءسالىمباقى، اقىلدىڭ كەنى سارتجان ۇكىردايلار سار دالادا سارباۋىرلارىمەن سابىلىپ ەلىم دەپ ەڭىرەپ وتكەن ەدى. انالاردىڭ ايرى كۈمەيى اقشىنىۋ بولسا، قاعىتپانىڭ قارا ءتىلى، شەرتپە جىردىڭ شەجىرەسى، ىرىسباي؛ مىسقىلدىڭ مىس شەگەسى، اجۋانىڭ الپىسوعى ىرىساي، بىلتەلى ءسوزدى ءبىرعالى

قاتارلىق غۇلامالاردىڭ وكشەسىن باسىپ، ازاتتىق تاڭىمەن بىرگە بىر شوغىر ئىرى تۇلعالار: مارقۇم كۈنگەي مۇقاجان ۋلى، سولتانشارىپ اڭساتى ۋلى، جاجىك جاقاش ۋلى قاتارلىقلار وزدەرى كەلمەس ساپارغا اتانسا دا، سوڭىنا ولمەس ونەگە قالدىرعان. تاريحتى ولتىرمەي نەشە جۇز قىسا-داستاندى كوكىرەگىنە قوندىرىپ، «ئىرى ماگىنىتوفون» اتالىپ جۇرگەن فولكلورىست قازىم المەن ۋلى؛ بەلگىلى كۈيشى شايىمۇرات وسپانغالى ۋلى؛ اقىن-جازۋشى، زەرتتەۋشىلەردەن: اۋەلقان قالى ۋلى، باتىرقان قۇسبەگىن، قاپپا جاپان قىزى، رازدان ايدارقان ۋلى، داستان ومار ۋلى، نۇرزاىىپ كوبەگەن قىزى، ساعى مالىك ۋلى، قىزات اۋباكىر ۋلى، ماقسات كادىرقان ۋلى، ەسمبەك پانار ۋلى، قايرات ئىبرالى ۋلى، گۈلنار قۋانبەك قىزى، دامۇ دولدا ۋلى، سەرىك ئابىل ۋلى قاتارلىق بىر توپ سارابدال قالامگەرلەر خالىققا ەسەلى ەڭبەگى، سىلاغان تارتىمدى تۋىندىلارمەن بەلگىلى.

قوللىغىزداعى جىر جىناعى وزەگىن ورەلى ەلگە بايلاعان التىن قوڭىراۋلى جىر كەرۋەننىڭ جالعاسى دەگەيسىز. ەل وركەنىيەتىن قوزداتۇدا ئالى جۇرىستەرىنەن جاڭىلماي كەلە جاتقان سەركە اقىندارىمىز قازىردە جاستاردىڭ كوش باسشىسى بولپ الدىنغى تۋىيەدە. اقجايىق ۇللىڭىردىڭ تىرنەكتەرىن باستاپ، ازاماتتىڭ دا، اقىننىڭ دا اعاسى بولپ كەلەدى.

ئسىز بۇل جىر جىناغىنان ورما اۋىز وراق ئىل، اعىتپالى جىردىڭ اتامانى سىرشىل دا سىرغالى تابىعات جاندى توكپە اقىن، نەشە مارتە ەل ئىشى-سىرتىنداعى جىر دوداسىنىڭ جۇلدەگەرى ەركىن ئىلياس ۇلىن؛

ەل-ئىشى سىرتىدا تانمىلىقىنى، دۇنيە ئۇچۇرى قازاقتارى جىر «مۇشايراسىنىڭ جۈلدەگەرى گۈلنار قۇانبەك قىزىن؛ نازىك سىرلى تايقان سادىق ۇلىن؛ بەلگىلى اۋدارماشى، وقىرمانىدا «سەبەزگى سەزىم» سىندى بالغانىڭ سابىنداي ادمى جىر كىتابىن ۇسىنعان اقىن قايراتبەك بايزاىپار ۇلىن؛ مەملەكەتتىك سىلىقتىڭ جانە «2-كەزەكتى شىنجياڭ قازاق-قىرعىز «دۇلدۇل» ادمىيەت سىلىغىنىڭ يەگەرى اقىن، جازۋشى، جۇرنالىست رىزابەك قاسەنوۋتى؛ «توراڭغى» اتى جىر كىتابىنىڭ اۋتورى اقىن، اقپاراتشى داۋلەتقان ساعات ۇلىن؛ «كەزدەر-اي» جىر جىناغىنىڭ اۋتورى وجەت دالەلقان ۇلىن كەزدەستىرىپ، ءتاتتى جىرلارىدا ءتانتى بولاسىز. ونان ارى جاڭا ءبىر تولقىن جاس تالاپتاردىڭ تاماشا جۇرەك لەبىمەن قاۋىشىپ، كەشەگىنىڭ ءزىن سۇتىپايتىن سوڭغى بۇنىنىڭ ۇلكەن ءۇمىت كۇتىرەتىنىن اڭعاراسىز.

بەرگەننەن بەرەرى كوپ اقىندارىمىزدىڭ تامشى جىرلارى تاستى تەسپەسە دە ۇلتتىڭ، ادامزاتتىڭ رۇحانى كولىنە تامشى بولپ قوسىلارى حاق. جىناق بارلىق ونەر سۇيەر وقىرمان قاۋىمنىڭ كوكىرەگىنەن ورىن الادى دەگەن مارقا ۇمىتتەمىز. ءومىردى ولەڭمەن ورنەكتەگەن «جۇرەك تولقىنى» ولەڭ الماناعىنىڭ داۋىسى بولاشاقتان ەستىلىسەن دەڭىز، اعايىن!

اقندارسىزدىڭ سوتسىيالىستىك
 ادەبىيەت-كۈركەمونەر سىستېرىنىدە جاسامپىازلىقچىدىن
 نىزدەنس جاساپ، ۇلىتتىق مادەنىيەتتى كۈركەيتىش،
 ھالىقتىڭ رۇخىي قاجەتلىرىنى قاناعىتتىندىرۋ جولىدا
 جەمىستى ھېكەڭ ھەتۈنن 'ۈمىست ھەتەمىن.

گۈلنۇر نۇرغالى قىزى
 (بۆرىلتۈعاي اۋدانىنىڭ اكىمى)

اقتىدارىمىزدىك ازاماتتىق پەن اقتىدىق ونەر
تىزگىنىن تەڭ ۇستاپ، جۇرەكتىلىكپەن جاڭالىق
جاراتۋىن؛ زاماننىڭ جارشىسى، ۇمىردىك جىرشىسى،
وزىق مادەنىيەتتى دامتۇدىك ۇندەۋشىسى؛ ۇلت
ساپاسىن جوعارىلاتۇدىك، شارۋاشلىقتى
وركەندەتۇدىك دەمەۋشىسى بولۇن تىلەيمىن.

ءابىلقان قادىرقان ۇلى

(ج ك پ بۇرىلتوعاي اۋداندىق پارتكوم شۆجىنىڭ ورىنباسارى)

مازمۇنى

- كوكەيىمە كۈلەڭكەسى تۈسسە دەپ
قاجياكبار قوڭىر ۇلى (2)
ارناۋلار
بازان قۇمار ۇلى (10)
سۈيىكتى پۈھزىيا
داستان وماروۆ (17)
ارناۋلار الاۋى
ساعى مالىك ۇلى (25)
وسكەن ەل
نۇرزاىپ كۈبەگەن قىزى (34)
تولعانىس
التايقان سادىق ۇلى (41)
قارىزدارمىن
قايراتبەك بايزاىپار ۇلى (49)
ماحابباتىم ولەڭدە
ەركىن ءىلىياس ۇلى (54)
شارايشىن
سەتەرقان جەڭىسقان ۇلى (58)
اۋناقشىدى ۇلىڭگىر
گۈلنار قۋانبەك قىزى (66)
مەزگىل ۇندەرى
رىزابەك قاسەنوۆ (78)
اۋىلىم
داۋلەتقان ساعات ۇلى (89)
سوقسا ءبىر داۋىل بشقىنىپ
جەڭىسقان امەتقان ۇلى (97)

- جاڭبىرلىق
- قاچەتبەك ۋ شومىشباي ۇلى (103)
- جاقتۇ مەكەن
- توقتاغان كوكەي ۇلى (110)
- الەمگە عاشىق جۈرەگىم
- وجەت دالەلقان ۇلى (114)
- باسقاغا جۈرەك كۈنبەيدى
- مۇقيات زەينەلقان ۇلى (123)
- قۇلىپىرا بەر جاز بولپ
- كۈلپان نۇرمۇقامەت قىزى (129)
- ۋش ۋزبە
- ۋاتەل ابلاي ۇلى (135)
- ۋستاز ويلارى
- نەيىمەت بايىنقارا ۇلى (141)
- جۈرەگىم جىلاپ نەزەدى
- ادىلبەك جاكەيوۋ (146)
- تىلەك
- التاي نۇرھامىت ۇلى (155)
- نە دەسەم ەكەن؟
- بۇرلەن بايىاقات قىزى (162)
- مەنى سۈيسەك جىرىمدى دا ۋسۈي، جانىم
- قاينوللا ۋجانابىل ۇلى (166)
- تاۋ قىرانى
- وجەت ايدارقان ۇلى (172)
- قارا قوستا ۋبىراقىن
- جاڭالبەك بايىاقات ۇلى (177)
- قىرمىزدىق ۇلىڭىزدىڭ قىزىندا بار
- ايگۈل سادىرباي قىزى (183)

وتىزغا كەلىپ تۇرمىن ..
..... تاسقىن تورەجانوۋ (188)
دارىگەر جىرىم – اق كەپتەر ..
..... جاڭاگۈل كورىمباي قىزى (194)
..... جاڭا ءوسىر ..
..... مەيرامبەك قالىاسقار ۇلى (102)
قىز سىپاتى ..
..... اقبلىبەك راشات ۇلى (208)
باياعى سول ساز قاز قونار ..
..... قۇرمانتاي ءنۇسىپ ۇلى (213)
بوزدايدى بوتا جۈرەك ..
..... گۈلنۇر قالى قىزى قۋانبەكۋا (220)
دومبىرا اڭىزى ..
..... جەڭىسبەك ساتاي ۇلى (228)
قۇتتى مەكەن ..
..... اجار ناۋرىزبەك قىزى (232)
اق قالات ..
..... باقتىنۇر كاناعات قىزى (238)
سۈيە ءبىلۋ ۇلىلىقتىڭ تالعامى ..
..... جەڭىسبەك ماحمۇت ۇلى (243)
كۈن سۇلۋ ..
..... تابىسقان تۇرىسبەك ۇلى (249)
داعدارس ..
..... جىگەربەك مۇقاناى ۇلى (254)
ماعان باقت سىلاشى ..
..... قاتيات زەينەلقان ۇلى (260)
قاراشا سويلەپ تۇر ماعان ..
..... سابىربەك ساكەن ۇلى (268)

- اق قىراۋ
- قىزىربەك تابىس ۇلى (275)
- تانىپ ال
- ابايقان وزەنباي ۇلى (281)
- ساعىنىش جىرلارى
- ونەربەك ۋىلياسوۋ (286)
- عاشىق بولپ كوردىڭ بە؟
- شىنار بەك نۇرساى ۇلى (292)
- قاسقا بۇلاق
- مۇرات ۋىليدەئى ۇلى (297)
- دىلەنپ انىڭە جان ايدىنىم . . .
- اجار شاكەن قىزى (302)
- انامنان قالعان مۇرا
- شولپان ۋىليباي قىزى (309)
- بۈگىنگى كۈن
- ۇلان تايلاق ۇلى (315)
- خالىق ناعىز قۇدىرەت
- تۈكەن ۋىليدەئى ۇلى (320)
- العاشقى قار
- ارمان عالم ۇلى (325)
- قايتقان قازدىڭ تەلىمىز تىزبەگىنە . . .
- ناعاشباي اپشەكەن ۇلى (329)
- تاساداعى ۋىلي شوق گۈل
- قادىلەت نۇردانبەك ۇلى (336)
- داڭق ەمەس
- ەستاي قىزىرحان ۇلى (340)

قاجياكبار قوڭغر ۇلى 1938 -

جىلى بۇرىلتوعاي اۋدانىنىڭ كوكاعاش

اۋىلىندا تۇلغان. 1945 - جىلدا

1952 - جىلغا دەيىن ءدنى

مەدرەسەدە، 1955 - جىلدا 1959 -

جىلغا دەيىن التاي ايماقتىق ورتا

مەكتەپتەن جاڭاشا وقىپ، 1959 -

جىلى باي بالاسى اتانىپ مەكتەپتەن

قۇالانغانان كەيىن 1979 -

جىلغا دەيىن شىعانجىدە اۋىلىندا

قولىنا كۈرەك ۇستاپ دىقان دا، تاياق ۇستاپ مالشى دا

بولغان.

1980 - جىلى ازاتتىق العان قاجياكبار، 1984 -

جىلى رايوندىق ءدنى كۇرسقا قاتىناسقانان قازىرگە

دەيىن مەملەكەتتىك ءسلام قوعامىنىڭ ورىنباسار

ءتوراعاسى، مەملەكەتتىك ءسلام دىنىنە جەتەكشىلىك

ەتۋ كومىتەتىنىڭ جوراسى، رايوندىق ءسلام قوعامىنىڭ

ورىنباسار ءتوراعاسى، رايوندىق ساياسي كەڭەستىڭ

تۇراقتى جوراسى، وبلىستىق ساياسي كەڭەستىڭ

ورىنباسار ءتوراعاسى، وبلىستىق ءسلام قوعامىنىڭ

ورىنباسار ءتوراعاسى، اۋداندىق ساياسي كەڭەستىڭ

ورىنباسار ءتوراعاسى قاتارلى مىندەتەر وتەدى. قازىرگە

دەيىن ەكى رەت قاجىعا باردى.

ورتا مەكتەپتەگى كەزىنەن باستاپ ولەڭ جازعان

قاجياكبار ارادا ءۇزىلىس جاساسا دا، ازاتتىق العانان

كەيىن ءبىرقىدىرۋ تارىحي ەستەلىكتەر مەن ولەڭ،

اڭگىمەلەر جازدى.

كوكىيە كۈلۈڭكىسى تۈسسە دەپ... .

بۇل دۇنيەدە نە جامان
(تەرمە)

جەر، ورماندى اربايتىن،
جالاڭداپ جانعان ءورت جامان.
قازيز جاندى جالمايتىن،
داۋاسى جوق دەرت جامان.

ۋاعدا بەرىپ دوستىنا —
ورىنداماعان سەرت جامان.
ۋيرەنگەن جاۋدان شوشما،
ولگەنشە قۇعان كەك جامان.

بەرەكەسىز شۇلاعان،
باسسىز كەتكەن جۇرت جامان.
كەلەلى كەڭەس قۇرماغان،
مىلجىڭداغان قىرت جامان.

جارلىعا جاردەم بەرمەيتىن،
قايرىمسىز قارت جامان.
اقىل مەن ەپكە كەلمەيتىن،
ءتىلدى جەبە شارت جامان.

ءوز ۇيىڭنەن داۋ شىعپ،
ءتىل الماسا ۇل جامان.

چاقىنىڭنان داۋ شىعېپ،
كۈندە اڭدىسا سول جامان.

قارتايعاندا بىلىنبەي،
استىڭنان وتكەن سىز جامان.
بارعان جەرگە سىيا الماي،
قايتىپ كەلسە قىز جامان.

تەز توگىپ ەڭبەك ەتپەيتىن،
ءىشىپ - جەپ جاتسا ساۋ جامان.
باسىنان مۇنار كەتپەيتىن،
ەل بارا الماس تاۋ جامان.

ەش پايداسى تىمەيتىن،
شىڭىراۋداعى سۋ جامان.
ۇلتىنا وپا ەتپەيتىن،
ەكى بەتكەي قۇ جامان.

ءمانساپ پەن پۇلعا ەل ساتقان،
پەيىلى تاستاي سۇم جامان.
جامان دا جامان، ەڭ جامان —
ارىلماي كەتكەن مۇڭ جامان.

كوكەيىمە كولەڭكەسى تۇسسە دەپ...

اباي، اقىت، تاڭجارىقتار داڭسالى —
ءبىزدىڭ ۇلتتىڭ ماقتان ەتەر شولپانى.
تۋ كوتەرىپ مۇقتار شاقان ءالى دە،
دۇبىرلەتىپ بارا جاتىر ورتانى.